

“Op weg naar passende onderwijshuisvesting in Almelo tussen nu en 2035”

Almelo, 16 december 2021

1. Keuze vanuit visie!

Onder dit motto zijn drie schoolbesturen (OPOA, PCONT en Varietas) die over meerdere scholen beschikken binnen de gemeente Almelo met elkaar in gesprek gegaan over de toekomst van het primair onderwijs in deze gemeente. Zij hebben daarbij gekeken naar de lange termijn en hebben in hoofdlijnen verkend of zij elkaar konden vinden in een gezamenlijke visie. Enerzijds gebaseerd op de maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de ontwikkeling van kinderen in de kinderopvang en het onderwijs, anderzijds op de onderwijskundige visies van de drie besturen.

Voor de korte termijn zijn er ook een aantal concrete aanleidingen:

- Onderwijsontwikkelingen, zoals ICT, Inclusief onderwijs en relatie met kinderopvang;
- Demografische krimp: heeft z'n weerslag op onderwijskwaliteit, leerlingenzorg, gebouwenonderhoud en boven schoolse voorzieningen zoals het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs en jeugdhulp;
- Dreiging opheffingsnorm scholen (in Almelo 164 lln.);
- Veel leegstand in meerdere basisscholen en bij meerdere schoolbesturen;
- In het algemeen verouderde schoolgebouwen (veel gebouwen uit jaren '60, '70 en '80 vorige eeuw);
- Politiek vraagt om een visie-gestuurd integraal huisvestingsplan;
- Stevige problematiek onderwijsachterstanden en kansenongelijkheid;
- Hoge verwijzingspercentages naar S(B)O;
- Scholenvisie uit 2015. Hiermee is een start gemaakt en zijn er ook zaken aangepakt, maar de toekomst vraagt een fundamenteelere aanpak.

Deze ontwikkelingen stellen de besturen voor een flinke opgave. Zij zijn ervan overtuigd dat de ontwikkelingen die op de scholen en de schoolbesturen af komen alleen maar aangepakt kunnen worden wanneer niet vooral gehandeld wordt vanuit het eigen belang, maar vooral wel vanuit het bredere maatschappelijke belang en daarmee ook vanuit een school overstijgend belang

De schoolbesturen hebben elkaar gevonden in de volgende ambities:

- Stadsdeel gebonden Kindcentra evenwichtig verspreid over Almelo:
 - Kern basisketen 0-12 (14) jaar: voorschool en onderwijs
 - 1ste schil voor- en naschools (BSO) professionele Leerlingenzorg
 - 2de schil consultatie, jeugdzorg, gezondheidszorg, welzijnswerk
 - 3^e schil verenigingen, sport, bibliotheek, buurtwerk
- Naar grotere eenheden: waar mogelijk groter dan 250 leerlingen
- Opruimen van dislocaties
- Diversiteit in denominatie met ruimte voor samenwerkingsscholen of interconfessionele scholen
- Perspectief op kwalitatief duurzame onderwijshuisvesting
- Gericht op meer inclusiviteit

2. De maatschappelijke ontwikkelingen

Tijdens de miniconferentie die op 2 maart 2020 voor schoolbesturen en gemeenten in Twente werd gehouden beschreef dr. Frans de Vijlder (lector Goed Bestuur & Innovatiedynamiek in maatschappelijke organisaties van het Kenniscentrum Publieke zaak van de Hogeschool Arnhem-Nijmegen) die maatschappelijke opgave als volgt:

- Groeiende heterogeniteit/diversiteit;

- Onkenbaarheid¹ en volatiliteit²
- Nieuwe geopolitiek, ontgrenzing en migratie
- Klimaatopgaven en energietransitie
- Legitimiteit en gezag: participatief bestuur en bestuurlijke daadkracht
- Vormgeven aan lokale opgaven in de echo van de 'grote wereld' ...

Dit heeft volgens De Vijlder flinke consequenties voor het primair onderwijs:

- Passend en inclusief onderwijs in de regio (en alle aanpalende samenhangen)
- Krimp en migratie
- IKC'-vorming
- Duurzaamheidsdoelstellingen (SDG³)
- Doorontwikkeling governance en visie op vrijheid van onderwijs
- Verantwoording en kwaliteit(-smeting)

Ingewikkelde vraagstukken die beantwoord moeten worden vanuit het perspectief dat de oplossingen actief bijdragen aan de ontwikkeling van leerlingen-

Kansenongelijkheid

Daarnaast ligt er voor Almelo nog de urgentie opgave van de aanpak van kansenongelijkheid. Een opgave die breder gedragen moet worden dan alleen door het onderwijs. Tijdens de begrotingsvergadering van 11 november 2021 werd het thema van kansenongelijkheid nadrukkelijk geagendeerd: *“Op verschillende fronten staat de leefbaarheid in Almelo zwaar onder druk. Met schrijnende situaties, die schreeuwen om actie”,* gaf de burgemeester aan. *“We zijn het als stadsbestuur verplicht om in dat fundament van de samenleving veranderingen aan te brengen, als deze stad op lange termijn wil overleven. Het zijn zware woorden, maar ik meen het echt”,* hield Gerritsen de raadsleden voor. De burgemeester betoogde daarbij dat iedere Almeloër dezelfde kans moet hebben om zich te ontwikkelen. In welke wijk iemands wieg staat, mag niet uitmaken. De praktijk is anders in Almelo, ervaart de burgemeester.⁴ Het aan elkaar knopen van de sociale- en educatieve infrastructuur kan hierin een belangrijke bijdrage leveren. Om dat te kunnen realiseren is het belangrijk dat de gemeente en het onderwijs samen optrekken.

3. Onderwijskundige ontwikkelingen

3.1. Van passend naar inclusiever onderwijs

In zijn brief van november 2020 beschrijft de minister van OCW dat hij verder wil gaan met passend onderwijs en dat hij nòg verder wil gaan dan tot nu toe. Meer leerlingen zullen thuisnabij voorzien moeten worden van passende ondersteuning. Conform het Onderwijsraadadvies 'Steeds Inclusiever' wil de minister de komende 15 jaar stapsgewijs naar nog inclusiever onderwijs gaan.⁵

¹ Veel zaken weten we (nog) niet

² Veranderbaarheid in de richting van de ontwikkelingen

³ Sustainable Development Goals: Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling. Een einde aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Dat is de kern van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

⁴ 'Tubantia 14 november 2021

⁵ Platform 'In 1 school' kijkt verder en beschrijft inclusief onderwijs als volg: *“Inclusief onderwijs is onderwijs waarin kinderen vanuit allerlei achtergronden, met én zonder beperkingen samen spelen, werken en leren. Dit vindt plaats op een toegankelijke school in hun eigen omgeving, die hun ouders hebben uitgekozen. Dezelfde school waar ze heen zouden gaan als ze geen handicap hadden. Inclusief onderwijs is open voor iedereen,*

Naast alle verbeterpunten die de minister benoemt voor het onderwijs, beschrijft hij ook de noodzaak tot verbetering in de samenwerking tussen gemeenten en onderwijs. Een aantal keer wijst de minister op de noodzakelijke verbinding en samenwerking van onderwijs met gemeenten en de jeugdhulp- en zorgorganisaties.

Het doel van de inzet op inclusiever onderwijs is dat leerlingen met en zonder ondersteuningsbehoeften vaker samen dicht bij huis naar dezelfde school kunnen, als het kan in dezelfde klas zitten en elkaar ontmoeten op het schoolplein. Wanneer diversiteit op school de norm wordt, is dat in de samenleving daarna ook het geval. Voor die leerlingen voor wie dit nodig is, blijft er een tijdelijke plek in een specialistische setting. Het speciaal onderwijs moet hiernaast een specialistisch netwerk worden, dat zijn expertise binnen inclusievere scholen inzet. De drie schoolbesturen onderschrijven deze visie, maar zien ook dat er nog een lange weg te gaan is om het zover te krijgen. In Almelo wordt relatief veel verwezen. Het SO en SBAO groeit. Er is sprake van een correlatie tussen armoede en het aantal verwijzingen (Zie rapportage SWV).

Niet op alle scholen

Zij beseffen zich echter ook dat zich situaties voor kunnen doen dat het ècht niet in het belang van een kind is dat het op die thuisnabije schoolonderwijs blijft volgen. In dat geval volgt verwijzing naar een school of voorziening die wel tegemoet kan komen aan die specifieke ondersteuningsbehoefte. De besturen hebben geconstateerd dat het erg belangrijk is dat een kind thuisnabij naar school gaat en daar de ondersteuning krijgt die nodig is. Veelal komt men daarmee tegemoet aan de dringende wens van de ouders, maar vooral ook omdat het belangrijk is dat een kind zich ontwikkelt in de eigen sociale omgeving. Op termijn zal dit leiden tot vermindering van het aantal leerlingen in het Speciaal Basisonderwijs, wat overigens geen doel op zich is. Thuisnabij passend onderwijs realiseren is dat wel. Daarom is het een wens om waar mogelijk in de toekomst het Speciaal Onderwijs te huisvesten nabij het Basisonderwijs.

Naast dat dit consequenties heeft voor het primaire proces (onderwijs en opvoeding) zal dat ook gevolgen hebben voor de wijze waarop de huisvesting vorm gaat krijgen. Gebouwen zullen opener moeten zijn, flexibeler. Scholen gaan immers afscheid nemen van vaste groepen en zullen flexibeler moeten zijn om groep doorbrekend onderwijs te kunnen geven. Dat heeft dus ook consequenties voor de beoogde aanpassingen/renovatie/nieuwbouw van de schoolgebouwen, maar bijvoorbeeld ook de ruimtebehoefte die voortkomt uit de toekomstige inzet van onderwijsondersteuners. In de gebouwen moet voldoende ruimte zijn voor het werken met kleinere groepen, ook dat heeft qua m2s consequenties voor de onderwijshuisvesting. Bij samenvoeging van scholen zou 1 extra vaste voet beschikbaar moeten blijven. Dit heeft invloed op toekomstige renovatie en nieuwbouw⁶.

3.2. Krimp en migratie

Ten gevolge van de leerlingendaling in de afgelopen jaren is het leerlingenaantal in het basisonderwijs gedaald en deze daling zet zich bij ongewijzigde omstandigheden nog door. De cijfers die in 2018 door het Kennispunt Twente zijn gepubliceerd laten het volgende beeld op gemeentelijk niveau zien:

toegankelijk in alle aspecten en dus met de ondersteuning en zorg waar die nodig is voor optimale ontwikkeling.

⁶ Voor een rekenvoorbeeld: Zie bijlage 4 voor de visie per bestuur.

Jaar	Leerlingen kennispunt Twente	Teldatum 1-10-2020	Prognose bijgesteld op basis van verschil 2020 0,66 %
2012	6673		
2015	6303		
2018	5910		
2020	5568	5605	
2025	5306		5341
2030	5414		5449
2035	5227		5261

Tabel 1

In de periode 2012 – 2020 is het leerlingenaantal gedaald met 16%. Op basis van deze cijfers zal de daling in de toekomst afnemen, maar in de periode 2020 – 2030 zal de daling 2,8 % bedragen. Van 2020 tot 2035 bedraagt het dalingspercentage 6,1%. De percentages tussen de stadsdelen kunnen qua verdeling afwijken van het overall beeld. Daarom blijft het nodig om per stadsdeel specifiek te beschouwen, zeker wanneer er ingrepen worden voorbereid in de onderwijsvoorzieningen. Op het moment dat projecten in uitvoering worden genomen, zullen prognoses geactualiseerd moeten worden.

3.3. Vorming Kindcentra

De schoolbesturen hebben geconstateerd dat zij vanuit hun gezamenlijke onderwijskundige, maar vooral ook hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, moeten streven naar het vormen van robuuste Kind voorzieningen die als ‘spin in het web’ fungeren binnen het stadsdeel. De nota ‘De doorgaande zorglijn in een IKC in Almelo’ wordt door hen omarmd, met dien verstande dat vanuit hun optiek de directie van het kindcentrum regisseur moet zijn van de ondersteunings- en zorglijnen tussen professionals in en rondom de kindcentra. Vanuit een hoge ambitie vormen zij samen een netwerk die zowel preventief als curatief samenwerken om het jonge kind in Almelo en hun ouders zo inclusief mogelijk te begeleiden naar een optimale ontwikkeling.

Voorschool en basisonderwijs vormen als kernpartners samen een Kindcentrum, andere ondersteunende organisaties en professionals werken met hen samen als ketenpartners aan de gezamenlijke doelen. Daarbij richten zij zich op de aanpak van onderwijs- en leerachterstanden, sociaal emotionele problematiek, gezinsproblematiek of ontwikkelingsbeperkingen. De inzet van de achterstandsmiddelen, waaronder VVE-gelden, middelen passend onderwijs en andere middelen die ten dienste van deze doelen beschikbaar zijn wordt vanuit het Kindcentrum geregistreerd. Aansturing van de diverse kern- en ketenpartners vindt plaats vanuit de leiding van het Kindcentrum.

3.4. Duurzaamheidsdoelstellingen

Eind juni 2019 presenteerde het kabinet het klimaatakkoord. De aangekondigde maatregelen moeten ervoor zorgen dat de CO2-uitstoot in 2030 met 49 procent is gedaald ten opzichte van 1990. De VO-raad en PO-Raad hebben de plannen uit het klimaatakkoord verwerkt in een sectorale routekaart met daarin een plan hoe alle schoolgebouwen in 2050 CO2-arm kunnen worden. Er zal een flinke versnelling van de verduurzamingsmaatregelen moeten plaatsvinden om de doelen te

bereiken. De verduurzaming zal ook samen moeten gaan met het verbeteren van de functionele kwaliteit van gebouwen en verbetering van het binnenmilieu. Het realiseren van Frisse scholen is ook een landelijke ambitie. Een Frisse school is een schoolgebouw (basis- of voortgezet onderwijs) met een laag energiegebruik en een gezond binnenmilieu als het gaat om luchtkwaliteit, temperatuur, comfort, licht en geluid.

Bij eventuele gebouwelijke aanpassingen of renovatie zal deze ambitie geconcretiseerd moeten worden. Dit zal gepaard gaan met extra investeringskosten. Samenwerking tussen gemeente en schoolbesturen is essentieel om deze ambitie waar te kunnen maken. Concreet betekent dit:

- a) De opgave van CO₂-neutraliteit (0 op de meter) staat voor 2050. Qua onderwijshuisvesting moeten we daar nu al op inspelen;
- b) Budgetten. De financiële opgaves voor het Rijk en gemeenten zijn enorm. Schoolbesturen en gemeente spannen zich samen in om dingen mogelijk te maken;
- c) Duurzaamheid en verbetering gebouwkwaliteit uitvoeren op basis van de keuzes van de besturen.

3.5. Doorontwikkeling governance en visie op vrijheid van onderwijs

3.5.1. Vrijheid van onderwijs

De drie schoolbesturen staan vanuit hun oorsprong voor openbaar, katholiek of christelijk onderwijs. In de loop van de tijd is daar algemeen bijzonder bijgekomen (o.a. Montessori, Vrije school en SBO De Welle). Deze pluriformiteit achten de schoolbesturen van groot belang, er moet immers wat te kiezen zijn. Het gegeven dat deze scholen bestaan benadrukt dat er kennelijk behoefte aan bestaat. Daarnaast zien we dat scholen zich ook onderwijskundig onderscheiden. Tegenwoordig kennen we ook andere vormen van onderwijsconcepten.

Daarom wordt gekeken naar:

- a) Evenwichtige spreiding van onderwijsvoorzieningen over de verschillende stadsdelen;
- b) Op stadsniveau streven naar diversiteit in denominaties en onderwijskundige pluriformiteit.

Bij het samenbrengen in één gebouw zou dit na een zorgvuldig proces kunnen leiden tot samenwerkingsscholen⁷ dan wel interconfessionele scholen⁸, daar waar de omvang van scholen en de aanwas van leerlingen in het stadsdeel daarom vragen.

Ad a.: Evenwichtige spreiding van onderwijsvoorzieningen

De besturen hechten eraan dat bij de evt. herschikking van de onderwijslocaties niet alleen gewerkt wordt vanuit de gemeentelijke- en de school bestuurlijke visies⁹. Naast deze visies zijn een aantal andere aspecten zeker ook relevant, zoals daar zijn;

1. Het stadsdeelprofiel
2. Criteria met betrekking tot omvang en gebouwelijke kwaliteit en - functionaliteit;
3. Duurzaamheid;
4. Pluriformiteit;
5. Spreiding

Ad b.: streven naar diversiteit in denominaties en onderwijskundige pluriformiteit

⁷ Een samenwerkingsschool is in Nederland een school die het resultaat is van een samengaan van scholen van verschillende grondslagen, zoals een openbare school (overheidsschool) en een bijzondere school, zoals een katholieke school. In een samenwerkingsschool wordt zowel openbaar onderwijs als bijzonder onderwijs gegeven.

⁸ Interconfessionele scholen zijn meestal ontstaan uit de fusie van een protestantse en een katholieke school.

⁹ Zie bijlage 5: Onderwijskundige visies

Het is ook belangrijk om het resultaat te beschouwen vanuit de school bestuurlijke consequenties met betrekking tot de verdeling van het aantal scholen tussen deze schoolbesturen. Ook is daarbij het leerlingenaantal van betekenis. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat ten gevolge van deze herschikking de onderlinge verhoudingen in omvang tussen de besturen ingrijpend worden gewijzigd. Dit aspect noemen we 'bestuurskracht'. Daarbij geldt dat er op termijn voor de ouders echt wat te kiezen valt.

De besturen willen in Almelo binnen de gemeentegrenzen kwalitatief goed en passend onderwijs bieden. Evenwichtige spreiding in kwalitatief goede gebouwen is daarvoor nodig. Gezien de hoge leeftijd van de gebouwen en de daarmee samenhangende lage boekwaarden, is de komende tijd geschikt om kritisch naar de bestaande gebouwen te kijken en deze te vervangen door eigentijdse onderwijsvoorzieningen die de onderwijskundige en maatschappelijke ambities faciliteren¹⁰

Binnen Almelo kennen we tussen de verschillende stadsdelen onderling de nodige verschillen. Dat komt o.a. voort uit de gemiddelde leeftijd van de woningvoorraad in dat stadsdeel; de bevolkingssamenstelling; de demografische opbouw en de het verschil in voorzieningenniveau. Afhankelijk daarvan bestaan er ook verschillen in aanwezigheid van maatschappelijke partners. Bij de herschikking van de voorzieningen hebben de besturen dan ook specifiek gekeken naar:

- a) Streven naar onderwijsvoorzieningen die gekoppeld zijn aan andere kind partners (kernpartners/ketenpartners) (in één gebouw of via netwerk) in dat stadsdeel;
- b) Aansluiten bij stadsdeelontwikkeling (sociaal maatschappelijk opgave);
- c) Toetsing aan andere stadsdeelvoorzieningen;
- d) Keuzes koppelen aan overig gemeentelijk beleid (Samenhang daarin bij gemeente bevorderen/passen de beleidsdocumenten bij elkaar).

3.5. Omvang en kwaliteit

Basisscholen in Nederland worden door de overheid bekostigd op basis van een gemiddelde schoolgrootte van ongeveer 250 leerlingen. Dit heeft als consequentie dat het lastiger wordt om een school te exploiteren naarmate een school kleiner wordt. Daarnaast is het van belang om te weten dat kleinere scholen wel worden gecompenseerd in de personele formatie (zgn. kleine scholen toeslag), maar niet in de middelen voor exploitatie en onderhoud.

Ten slotte is relevant om te weten dat de opheffingsnorm voor de gemeente Almelo 164 is, met uitzondering van Aadorp en Bornerbroek (42).¹¹

Na analyse van de omvang van de verschillende locaties blijkt dat er acht scholen zijn met dislocaties. De besturen constateren dat de dislocaties op termijn niet houdbaar of wenselijk zijn. Het belangrijkste motief is financieel, een dislocatie wordt leerlinggebonden gefinancierd en kent bijvoorbeeld geen vaste voet. Ook formatief is een dislocatie nadelig. Vooralsnog is de aanname dat een dislocatie jaarlijks tussen de 1 en 1,5 ton € kost waar geen inkomsten tegenover staan. Dat geld kan niet besteed worden aan het primaire proces.

Concreet hebben de besturen afgesproken:

- a) Streven naar grotere eenheden die naar omvang technisch gezien beter passend zijn (250-400 leerlingen). Motieven: Onderwijsinhoud, Professionaliteit, Continuïteit, Bekostiging;

¹⁰ Zie bijlage 6: Tabel boekwaardes onderwijsgebouwen.

¹¹ Het Rijk stelt een ondergrens aan het aantal leerlingen op een school. Dit heet de opheffingsnorm. Scholen met een leerlingenaantal dat 3 jaar op rij onder de opheffingsnorm valt, verliezen hun bekostiging. Onder bepaalde voorwaarden kan daar met instemming van het Rijk worden afgeweken.

- b) In specifieke situaties kan het toch een goede keuze zijn dat voor een kleinere school wordt gekozen wanneer daar vanuit stadsdeel gebonden overwegingen aanleiding voor is;
- c) Oplossen van groei en krimp binnen het stadsdeel (vorming van dislocaties voorkomen) om leegstand en bouwen van tijdelijke voorzieningen te voorkomen.

3.6. Verantwoording en kwaliteit

Het is voor het onderwijs een grote kwaliteitsopgave om leerlingen toe te rusten voor het vervolgonderwijs en hen mede voor te bereiden op een passende plek in de arbeidsmarkt van de toekomst. Er zijn op dit moment een aantal onderwerpen in het sociaal maatschappelijk domein die laten zien dat er flink 'werk aan de winkel' is, zoals:

- Toenemend verschil tussen arm en rijk en de daaruit voortvloeiende gezinsproblematiek;
- Segregatie;
- Nieuwkomers;
- Laaggeletterdheid;
- Diversiteit;
- Kansenongelijkheid.

Ook hier geldt dat deze onderwerpen alleen vanuit intensieve samenwerking tussen onderwijs, gemeente en maatschappelijke partners aangepakt kunnen worden.

4. Actualiteit: De Woonvisie

Vanuit de provincie is geconstateerd dat de druk op de woningmarkt enorm groot is. Landelijk en lokaal wordt dat bevestigd. Ongetwijfeld zal de gemeente Almelo daar een serieuze taakstelling in krijgen en dat heeft consequenties voor het te verwachten leerlingenaantal en de realisatie van kindvoorzieningen. Wanneer er meer duidelijkheid is omtrent de concrete ontwikkeling van de woningbouw, willen de schoolbesturen bij de uitwerking vroegtijdig betrokken worden. Nieuwbouw van woningen heeft directe gevolgen voor de levensvatbaarheid van bestaande kindvoorzieningen dan wel het eventueel opzetten van nieuwe kindvoorzieningen.

Schoolbesturen willen t.z.t. graag een nieuwe voorziening stichten, dan wel verplaatsen vanuit een ander stadsdeel waar te veel aanbod is. Argument voor verplaatsing: Nieuwbouw zal macro zeer waarschijnlijk niet leiden tot een zodanige groei van het leerlingenaantal aan de hoge stichtingsnorm die geldt voor Almelo (238 + prognose van 15 jaar), maar verplaatsing is wel een optie. Het aanbod beweegt dan mee met de vraag naar onderwijslocaties.

Idee: Deel van nieuwbouw realiseren via semipermanent en dan eventueel verplaatsen naar nieuwe groeiwijk of realiseren als benedenetage in een appartementengebouw en bijv. na 20 jaar omvormen tot appartementen als er geen gebruik meer van gemaakt hoeft te worden. Deze aanpak past ook binnen de circulariteitsopgave bij nieuwbouw.

We achten alle vormen van flexibilisering van de onderwijshuisvesting denkbaar, waarbij we als doel hebben om zo dicht mogelijk bij de leerlingen te zijn. Daarbij worden alle vormen van samenwerking met andere partijen niet op voorhand uitgesloten.

Om wildgroei dan wel ongecontroleerde ontwikkeling rond onderwijsvoorzieningen tegen te gaan is het wenselijk om eventueel vrijkomende locaties te onttrekken aan de onderwijsvoorzieningen. Het in standhouden daarvan staat de beoogde flexibilisering in de weg (2 km. Verwijzing leegstand verordening)

5. Uitwerking concreet ¹²

5.1. Windmolenbroek:

In dit stadsdeel worden de scholen De Stapvoorde, De Huve (oud en nieuw), De Compaan (Kolibrie), de Bonkelaar (Rotsduif) en de Mare in totaal bezocht door ca. 1080 leerlingen. De huidige gebouwen hebben gezamenlijk een beschikbare oppervlakte in BVO van 7.951 m² BVO, terwijl hun ruimtebehoefte 4.691 bedraagt. Deze situatie vraagt om afstoten van gebouwen en m² BVO:

- De Stapvoorde zal de komende jaren onder de opheffingsnorm komen. Op termijn worden de mogelijkheden onderzocht om De Stapvoorde te laten fuseren met De Huve (samenwerkingsschool).
- Voor de korte termijn gaat onderzocht worden of het voordeel oplevert om De Compaan (Kolibrie) en Stapvoorde te huisvesten in één gebouw. Hierbij speelt in de afweging het perspectief op nieuwbouw op termijn zoals hieronder verwoord.
- De besturen vragen nieuwbouw voor de drie bestaande schoolgebouwen waar de Stapvoorde, de Compaan (Kolibrie) en de Huve (oud) thans gehuisvest zijn. In dit kindcentrum zal tevens plaats geboden moeten worden voor kinderopvang.
- De Mare en De Bonkelaar (Rotsduif) blijven voorlopig zelfstandig. Beide gebouwen zijn goed bezet. Gezien de huidige staat van de gebouwen zijn hier geen grote investeringen te verwachten, behoudens toekomstige levensduur verlengende- en duurzaamheidsmaatregelen.

5.2. Ossenkoppelerhoek:

In dit stadsdeel worden de scholen De Wierde 1+2, Step, De Compaan (Maardijk) en De Bonkelaar (Jan Toorop) totaal bezocht door ca. 500 leerlingen. De huidige gebouwen hebben een gezamenlijk een beschikbare oppervlakte in BVO van 5.541 m² BVO, terwijl hun ruimtebehoefte op het moment 3.326 m² BVO bedraagt. Wanneer de scholen herschikt worden tot twee scholenkoppels, daalt de behoefte in BVO tot 2.941 m² BVO:

- Stadsdeel Ossenkoppelerhoek is in alle opzichten een kwetsbare wijk waar de komende jaren nadrukkelijk geïnvesteerd dient te worden om meer kansengelijkheid te kunnen bewerkstelligen. De scholen in deze wijk kenmerken zich door een hoge schoolweging.
- Ketenpartners dienen zoveel mogelijk bij elkaar gehuisvest te worden.
- Step! zit met ca. 95 leerlingen al jaren onder de opheffingsnorm. Op termijn worden de mogelijkheden onderzocht om de school te laten fuseren met De Wierde (samenwerkingsschool).
- De schoolbesturen vragen nieuwbouw voor de drie bestaande schoolgebouwen in het stadsdeel Ossenkoppelerhoek voor de beide locaties van de Wierde en Step!. In dit kindcentrum zal tevens plaats geboden moeten worden voor kinderopvang.
- De schoolbesturen vragen nieuwbouw voor de twee bestaande schoolgebouwen van De Compaan (Maardijk) en De Bonkelaar (Toorop). Ook hier zal kinderopvang onderdeel uitmaken van het kindcentrum.

¹² Disclaimer: Opgesteld met de kennis van november 2021. Deze concrete uitwerkingen zullen periodiek worden geactualiseerd.

5.3. Wierdensehoek

De scholen die gehuisvest zijn in stadsdeel de Wierdensehoek kennen nagenoeg geen leegstand. Bijzonder is dat deze scholen in gebruik worden genomen via een verhuurconstructie. Het Palet, dat geen zelfstandige school is en valt onder het brinnummer van De Tandem, is gehuisvest in twee gebouwen. De ene locatie is aan de Catherina van Renneslaan en de nevenlocatie is gehuisvest in MFA Eninver. In deze MFA is tevens De Zegge (De Zegge 1) gehuisvest. De ervaring leert dat de leerlingenstroom van Het Palet zeer wisselend is. Dat varieert van 150 leerlingen tot 250 leerlingen. Dit maakt dat de twee locaties van Het Palet het ene jaar leegstand kennen en bij 250 leerlingen overvol zitten. MFA Eninver wordt als onderwijslocatie als onprettig ervaren. De recente aanpassing aan het klimaatsysteem heeft wel voor een verbeterd klimaat gezorgd. Echter de situering van de raampartijen in de lokalen maakt dat er slecht geventileerd kan worden. Gezien de huidige staat van de gebouwen zijn hier geen grote investeringen te verwachten, behoudens toekomstige levensduur verlengende- en duurzaamheidsmaatregelen.

5.4. Schelfhorst

In dit stadsdeel worden de scholen Noorderborch, Telgenborch en Tandem in totaal op 1-10-2020 bezocht door 683 leerlingen. De huidige gebouwen hebben een gezamenlijk een beschikbare oppervlakte in BVO van 4.613 m² BVO, terwijl hun ruimtebehoefte 4.092 m² BVO:

- De leegstand in deze scholen worden thans benut door lokalen te verhuren aan een kinderopvangorganisatie en het gebruik van een lokaal voor de bibliotheek.
- De Tandem zal de komende jaren onder de opheffingsnorm komen. Op termijn worden de mogelijkheden onderzocht om de Tandem te fuseren met de naastgelegen De Telgenborch (samenwerkingsschool).
- De Noorderborch blijft een zelfstandige school.
- Gezien de huidige staat van de gebouwen zijn hier geen grote investeringen te verwachten, behoudens toekomstige levensduur verlengende- en duurzaamheidsmaatregelen.

5.5. Noorderkwartier

In dit stadsdeel worden de scholen De Zegge (De zegge 2, Johanna van Burenlaan), beide locaties van De Weier (De Weier 1 en 2), De Wereldboom en de Montessorischool in totaal bezocht door 1471 leerlingen. Het bijzondere in dit stadsdeel is dat De Zegge (De Zegge 2, Johanna van Burenlaan) en De Weier (De Weier 2, Haghoeksweg) worden gehuurd van de gemeente. De huidige gebouwen hebben voor zover bekend een gezamenlijk een beschikbare oppervlakte in BVO van 11.038 m² BVO (BVO's gebouw De Zegge 1 is onbekend), terwijl hun ruimtebehoefte 6.224 bedraagt. Los van het feit dat de situatie voor De Zegge (De Zegge 2) op korte termijn om een oplossing vraagt, staan de besturen ook in dit stadsdeel voor een forse opgave:

- Met ingang van het schooljaar 2022-2023 gaat De Zegge (De Zegge 2) uit het gebouw aan de Johanna van Burenlaan. De school wordt dan gehuisvest in beide gebouwen van De Weier (De Weier 1 en 2). Onderzocht wordt hoe de scholen op termijn zullen worden samengevoegd.
- Op termijn kan locatie Haghoeksweg van De Weier (De Weier 2) ook worden vrijgespeeld, gezien onderstaande ontwikkeling.
- De besturen vragen nieuwbouw voor De Wereldboom en De Weier (op één locatie): een onderwijseland aan de bosrand. In het kader van inclusiviteit heeft het bestuur van Attendiz te kennen gegeven aan te willen haken op deze ontwikkeling door de nieuwbouw van het

Mozaïek tevens te huisvesten op deze locatie. In dit kindcentrum zal tevens plaats geboden moeten worden voor kinderopvang.

- De Montessorischool blijft als algemeen bijzondere school zelfstandig.

Resumerend:

De schoolbesturen vragen van de gemeente Almelo voor de komende jaren forse investeringen met betrekking tot vier omvangrijke nieuwbouwprojecten:

1. In stadsdeel Noorderkwartier: het scholeneiland met nieuwbouw voor De Wereldboom, De Weier en het Mozaïek;
2. In stadsdeel Ossenkoppelerhoek: nieuwbouw voor de combinatie De Wierde en Step!;
3. In stadsdeel Ossenkoppelerhoek: nieuwbouw voor De Compaan (Maardijk) en De Bonkelaar (Toorop);
4. In stadsdeel Windmolenbroek: nieuwbouw voor De Huve, De Stapvoorde en De Compaan (Kolibrie).

Daarnaast vragen we investeringen voor alle resterende schoolgebouwen in Almelo voor toekomstige levensduur verlengende- en duurzaamheidsmaatregelen.

Veel schoolgebouwen dateren uit de jaren '60, '70 en '80 uit de vorige eeuw. Deze gebouwen voldoen niet meer aan de huidige eisen op het gebied van onderwijskwaliteit, klimaateisen en duurzaamheid.

De gemeente Almelo heeft in de afgelopen decennia relatief weinig geïnvesteerd in onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs. Met dit visie-gestuurd document hopen we een inhaalslag te kunnen maken waarmee we passende onderwijshuisvesting kunnen bieden aan de huidige en nieuwe generaties Almelse kinderen.

5.6. Overige scholen van OPOA, PCONT en Varietas:

Deze scholen zijn in het kader van deze notitie niet apart beschreven, maar zullen wel opgenomen moeten worden bij toekomstige nieuwbouw en/of levensduur verlengende- en duurzaamheidsmaatregelen (zie bijlage 5). Concreet betreft het de volgende scholen:

- De Windhoek, Hofkamp
- De Heemde, De Hofkamp
- Egbertus, De Riet
- Het Letterveld, Sluitersveld
- De Kubus, De Riet

In principe blijven deze scholen met de kennis van nu op de huidige locatie gevestigd.

5.7. Scholen van andere besturen:

De besturen van SCOT (De Tweeklank), VCOT St. Stephanus, Scholengroep HANNAH (GBS De Fakkel) en Athena (De Vrije School) zijn niet betrokken geweest bij de ontwikkeling van deze visie. Zij zijn wel geïnformeerd over dit initiatief. Ook bij deze scholen is (in wisselende mate) sprake van leegstand. Ook voor deze scholen geldt nieuwbouw en/of levensduur verlengende- en duurzaamheidsmaatregelen. De besturen van het S(B)O zijn ook niet meegenomen in deze notitie.

6. Samenwerking

De uitvoering van bovenstaande plannen zal qua looptijd naar verwachting zo'n 15 jaar in beslag nemen. Gezien de samenhang in het proces en de belangen van de besturen en de gemeente zal duidelijk zijn dat samenwerking geen keuze is maar een noodzaak. Samenwerking tussen gemeente en het primair onderwijs en tussen de onderwijsbesturen onderling wordt in de toekomst alleen maar belangrijker.

Ten slotte

Het beleidsvoornemen om over te gaan naar de zgn. stadsdeelaanpak kan op de steun van de schoolbesturen rekenen. Uit het voorgaande moge duidelijk zijn dat de beoogde voordelen nauw aansluiten bij die van de schoolbesturen. Hierbij is ook een belangrijke rol weggelegd voor de overige (voorschoolse-) kindpartners. Juist vanuit die gemeenschappelijkheid is het mogelijk om op uitvoeringsniveau meer regie te kunnen voeren, bij voorkeur zonder de ballast van voortdurend afstemmingsoverleg tussen instanties en instellingen.

Met betrekking tot de verdere uitwerking van het huisvestingsprogramma willen de schoolbesturen graag met de gemeente in overleg met als doel om te komen tot een langjarig uitvoeringsprogramma voor wat betreft nieuwbouw¹³, renovatie en verduurzaming. Daarbij geldt zowel voor de schoolbesturen als de gemeente dat ontwikkelingen rond wet- en regelgeving en nieuwe omstandigheden in de stadsdelen van invloed kunnen zijn op dat uitvoeringsprogramma. Een duidelijke en planmatige aanpak draagt bij aan effectieve inzet van de schaarse financiële middelen en vormt tegelijkertijd de basis van waaruit draagvlak gecreëerd kan worden voor de stappen die gezet moeten worden, zowel bij de politiek en de maatschappelijke (kind-)partners als bij de ouders en het personeel van de betrokken scholen/besturen.

¹³ Zie bijlage 5

Bijlage 1 Verantwoordelijkheden

A. Schoolgebouwen: Gemeente en schoolbesturen samen aan zet

Gemeentelijke verantwoordelijkheid

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht voor adequate onderwijshuisvesting

Dit betekent dat een gemeente moet zorgen voor passende en voldoende huisvesting voor het primair onderwijs, het (voortgezet) speciaal onderwijs en het voortgezet onderwijs.

- De gemeente is verantwoordelijk voor (vervangende) nieuwbouw en uitbreidingen (zorgplicht);
- Het college stelt binnen de (financiële kaders van de raad het bekostigingsplafond en (vier-) jaarlijks programma vast;
- Renovatie van gebouwen is nog niet wettelijk geregeld. Het is de bedoeling dat dit in 2023 gebeurt;
- De gemeenteraad heeft budgetrecht.

School bestuurlijke verantwoordelijkheid

- De schoolbesturen voeren de regie op het onderwijsaanbod
- Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de diversiteit en kwaliteit daarvan
- De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en de exploitatie van de schoolgebouwen.
- Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het binnenklimaat en de verduurzaming van het schoolgebouw. Schoolbesturen ontvangen geen financiële middelen om deze verantwoordelijkheid ook daadwerkelijk waar te kunnen maken.

Er is sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid, omdat de verantwoordelijkheid voor het onderhoud bij de schoolbesturen ligt. De verantwoordelijkheid van de schoolbesturen is toegenomen na de decentralisatie van het buitenonderhoud in 2015. Voor het binnen onderhoud waren de schoolbesturen al verantwoordelijk.

Nauwe samenwerking is noodzakelijk

Om de toekomstige onderwijshuisvesting vorm en inhoud te geven is het nodig dat de gemeente en schoolbesturen met elkaar - en zeker ook met de voorschoolse partners - samenwerken.

Gemeente en schoolbesturen hebben waar het gaat om het investeren samen een verantwoordelijkheid in de kwaliteit van de huisvesting.

Er is geen zorgplicht voor de voorzieningen van de kinderopvang. De schoolbesturen gemeente beschouwen de kinderopvang wel als volwaardige partner bij de invulling van de onderwijshuisvesting.

B. Sociaal domein

De gemeente is verantwoordelijk voor de resultaten van het sociaal domein

Onder het sociaal domein vallen alle inspanningen die de gemeente verricht rond werk, participatie en zelfredzaamheid, zorg en jeugd, op basis van de Wet Maatschappelijke Opvang, de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en de Jeugdwet.

De gemeente moet regie en beleid voeren gericht op het aanbod voor alle kinderen

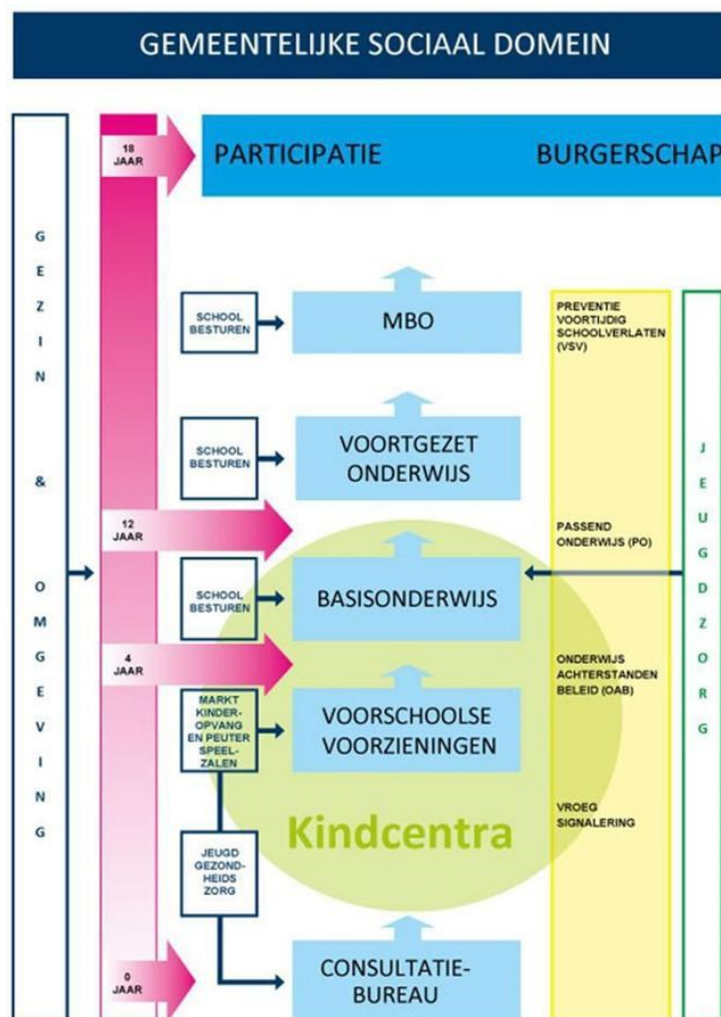
Bij de uitvoering van dit beleid zijn verschillende maatschappelijke partijen betrokken, zoals jeugdzorg, scholen, kinderopvang. Die werken allemaal vanuit hun eigen opdracht en verantwoordelijkheid, binnen de gescheiden wet- en regelgeving. De gemeente is de enige partij die het algemeen belang moet afwegen.

Samen kunnen maatschappelijke partijen meer betekenen voor de ontwikkeling van kinderen

Het is daarom belangrijk dat de gemeente probeert om maatschappelijke partijen te verbinden en ze tot maatschappelijk partner te maken op basis van gezamenlijke en gedragen visies en doelen. Zo kunnen deze partijen ervoor zorgen dat kinderen zich kunnen ontwikkelen tot gelukkige, gezonde en participerende burgers.

Een voorbeeld van een integrale aanpak: ontwikkeling van brede school naar kindcentrum

- Bij een brede school zijn onderwijs en voorzieningen zoals naschoolse opvang, sport, welzijn of cultuur fysiek bij elkaar gebracht, maar niet geïntegreerd. Er zijn verschillende besturen.
- Bij een (integraal) kindcentrum (zie figuur 1) zijn verschillende voorzieningen (zoals school, opvang en welzijnsactiviteiten) geïntegreerd om zo te zorgen voor een doorlopende ontwikkelijn. Er wordt gewerkt vanuit één locatie, één eindverantwoordelijke leidinggevende vanuit één pedagogische visie.

Figuur1

Doel is het bevorderen van optimale ontwikkelingskansen voor iedere jeugdige
Alle kinderen en jongeren hebben recht op de beste kansen om zichzelf te ontwikkelen. Initiatieven die de samenwerking tussen onderwijs en zorg ondersteunen, kunnen rekenen op positieve ondersteuning vanuit de gemeente.

Samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp maakt integrale aanpak mogelijk
Om eventuele problemen op tijd te signaleren en aan te pakken is het van belang dat onderwijs en jeugdhulp goed met elkaar samenwerken en elkaar versterken. Als beide partijen weten ze wat elkaar te bieden hebben, bevordert dat de erkenning van elkaars expertise, wederzijds respect en vertrouwen. Dit vormt de basis voor een optimale verbinding.

Vanuit studies is steeds meer bekend over de hersenontwikkeling van kinderen en de manier waarop individuele mogelijkheden het best kunnen worden gestimuleerd. Samenwerking tussen kinderopvang en primair onderwijs vergroot de mogelijkheden om kennis over het jonge kind in praktijk te brengen.

Er bestaat politiek en maatschappelijk brede overeenstemming dat kinderopvangvoorzieningen een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van kinderen. De opvang is niet alleen bedoeld voor het combineren van arbeid en zorg door ouders.

Het is belangrijk dat kinderen zonder een taal- of ontwikkelingsachterstand aan de basisschool beginnen. Dit is zowel belangrijk voor kinderen als voor de samenleving als geheel. Latere interventies om de gevolgen van deze (vaak blijvende) achterstanden aan te pakken, kunnen dan achterwege blijven.

Interventies op latere leeftijd zijn minder effectief en duurder. Samenwerking tussen kinderopvang en school kan een positieve invloed hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van deze kinderen. Bij samenwerking kan ook verbinding worden gezocht met opvoed- en ontwikkelondersteuning voor ouders en met jeugdhulp.

Bijlage 2: Vanuit het IHP

In oktober 2020 is door de gemeente Almelo in samenspraak met de schoolbesturen een Integraal Huisvestingsplan (IHP) opgesteld. In dat plan zijn verschillende ambities geformuleerd:

1. Zorgen voor passende en kwalitatieve onderwijshuisvesting voor het primair onderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs.
2. Huisvestingsknelpunten in het primair onderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs oplossen.
3. De vraag naar en het aanbod van onderwijsaccommodaties effectief en efficiënt afstemmen rekening houdend met de huidige en toekomstige leerlingenontwikkelingen, het blijvend willen aanbieden van keuzemogelijkheden door een evenwichtige spreiding en bereikbaarheid.
4. Het binnen ruimtelijke en financiële mogelijkheden van de gemeente het onderwijskundige en organisatorische beleid van de schoolbesturen en scholen accommoderen én stimuleren. Dit heeft o.a. betrekking op de verdere uitwerking van de Scholenvisie, de ambities met betrekking tot de VMBO- campus en het verder ontwikkelen van het speciaal onderwijs als expertisecentra.
5. Het inhoudelijke beleid van de Gemeente Almelo met betrekking tot o.a. het voorkomen van schooluitval, het behalen van startkwalificaties, het integraal jeugdbeleid e.d.) accommoderen én stimuleren.
6. 'Slimme' combinaties stimuleren bijvoorbeeld in het kader van de vorming van kindcentra en het gemeentelijk accommodatiebeleid zodat de samenwerking optimaal geacommodeerd wordt.
7. Bijdragen aan de gemeentelijke ambitie het maatschappelijk vastgoed voor onderwijs, welzijn, cultuur, sport open te stellen voor diverse activiteiten en doelgroepen.
8. Ook bijdragen aan de gemeentelijke en school bestuurlijke ambities met betrekking tot duurzaamheid. In de onderwijshuisvesting streven de gemeente en schoolbesturen ernaar om vanuit een gezamenlijke ambitie en verantwoordelijkheid de schoolgebouwen te verduurzamen, daarbij ook rekening houdend met de hedendaagse eisen met betrekking tot ventilatie als gevolg van COVID-19

Bron: IHP Almelo oktober 2020 – blz. 6

Tevens is in het IHP een meerjarenperspectief geformuleerd waarmee gezorgd wordt voor een duurzame en toekomstbestendige onderwijsvoorzieningenstructuur. Daarmee geeft het IHP richting aan de wijze waarop de voorzieningenstructuur zich in de toekomst ontwikkelt. Door de opstelling van het IHP wil de gemeente samen met de schoolbesturen een aantal strategische keuzes maken met betrekking tot onder andere:

- het in stand houden of opheffen van scholen of locaties;
- het plegen van (vervangende) nieuwbouw of renovatie,
- het opvangen van de verwachte krimp in de gemeente;
- de spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen;
- de wijze van financiering van de voorzieningenstructuur.

Bron: IHP Almelo oktober 2020 – blz. 8

Ten aanzien van het basisonderwijs wordt schematisch de spreiding van de basisscholen weergegeven, daarin zien we dat drie schoolbesturen over meer dan 1 locatie beschikken, te weten: OPOA – 11 locaties, PCONT - 8 locaties en Varietas – 7 locaties. VGPO De Oosthoek, VS Athena, SKOT en SCOT hebben ieder 1 locatie.

Bijlage 3:

Rekenvoorbeeld extra ruimte ten behoeve van invoering inclusief onderwijs:

Voor een school met 400 leerlingen leidt dit tot het volgende rekenvoorbeeld: Een school met 400 leerlingen heeft een ruimtebehoefte van 2216 m² BVO, waarvan 200 m² als vaste voet. Met 400 leerlingen en een groepsgemiddelde van 25 zou dat in het oude denken moeten leiden tot 16 lokalen. Wanneer aan de normatieve 200 m² vaste voet nog een 200 m² wordt toegevoegd, is er 400 m² beschikbaar. Per lokalenkoppel van 2 zou er 1 ruimte beschikbaar moeten komen voor gebruik door onderwijsassistenten. Praktisch gezien zou dat bij renovatie een gesplitst lokaal kunnen zijn, omgerekend +/- 2x 27 m². Concreet betekent dit voor een school met 400 leerlingen dat er zo'n 8 ruimtes beschikbaar moeten komen. Van de dubbele vaste voet gaat het reguliere m²-gebruik voor personeel- en directiekamers, gangen, e.d. af en blijft er zo'n 216 m² over. $216:27 = 8$.

Bijlage 4: Ruimtebehoefte van de basisscholen per stadsdeel: van de scholen

Windmolenbroek	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO
		+/-	incl. vaste voet
Windmolenbroek West	De Stapvoorde	1875	1045
	De Huve (oud)	1031	1115
	De Huve (nieuw)	819	
	De Compaan 1 (Kolibri)	1626	703
	<i>Nieuwbouw De Stapvoorde,</i>		
	<i>De Compaan en de Huve (oud)</i>		2863 (3x vaste voet)
	<i>Ruimte behoefte kinderopvang?</i>		?
IKC Windmolenbroek Oost	Bonkelaar 1 (Rotsduif)	2333	1171
	De Mare	2600	2353

Wierdensehoek	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO
	Het Palet (AZC)	Huur	
	De Zegge 1	Huur	1375

Ossenkoppelerhoek	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO
	De Wierde 1+2	840 +1009	960
	De Step!	1398	683
	<i>Nieuwbouw De Wierde 1+2 en</i>		
	<i>De Step!</i>		1643 (2x vaste voet)
	<i>Ruimtebehoefte kinderopvang?</i>		
	De Compaan 2 (Maardijk)	1150	678
	Bonkelaar 2 (Jan Toorop)	1144	1005
	<i>Nieuwbouw De Compaan 2</i>		
	<i>en De Bonkelaar 2</i>		1683 (2x vaste voet)
	<i>Ruimte behoefte kinderopvang?</i>		

Schelfhorst	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO
	Noorderborch	1416	1786
	Noorderborch	Uitbreiding 513	
	Telgenborch	1186	1247
	Tandem	1498	1059

Noorderkwartier	Naam:	m2s bestaand	Behoeftte BVO
	De Zegge 2	1288	675
	De Weier 1 (hfd.loc.)	2100	1523
	De Weier 2 (Middenbouw)	1.112 Huur	780
	De Wereldboom	2289	985
	<i>Nieuwbouw De Weier 1+2 en</i>		
	<i>De Wereldboom</i>		3288 (2x vaste voet)
	<i>Ruimte behoefte kinderopvang?</i>		
	<i>Ruimtebehoefte Het Mozaïek SO?</i>		
	Montessori	1037	886
Overige scholen	Naam:	m2s bestaand	Behoeftte BVO
	De Windhoek	2476	2821
	De Heemde	1371	1410
	Egbertus	1381	1232
	De Kubus	1605	1207
	Het Letterveld	251	3084

Bijlage 5: Financiële consequenties

De besturen hebben een eerste verkenning uitgevoerd naar de financiële consequenties van deerschikking c.q. verduurzaming van de onderwijsvoorzieningen. Bij enkele locaties is ook rekening gehouden met in pandige samenwerking met voorschoolse partners.

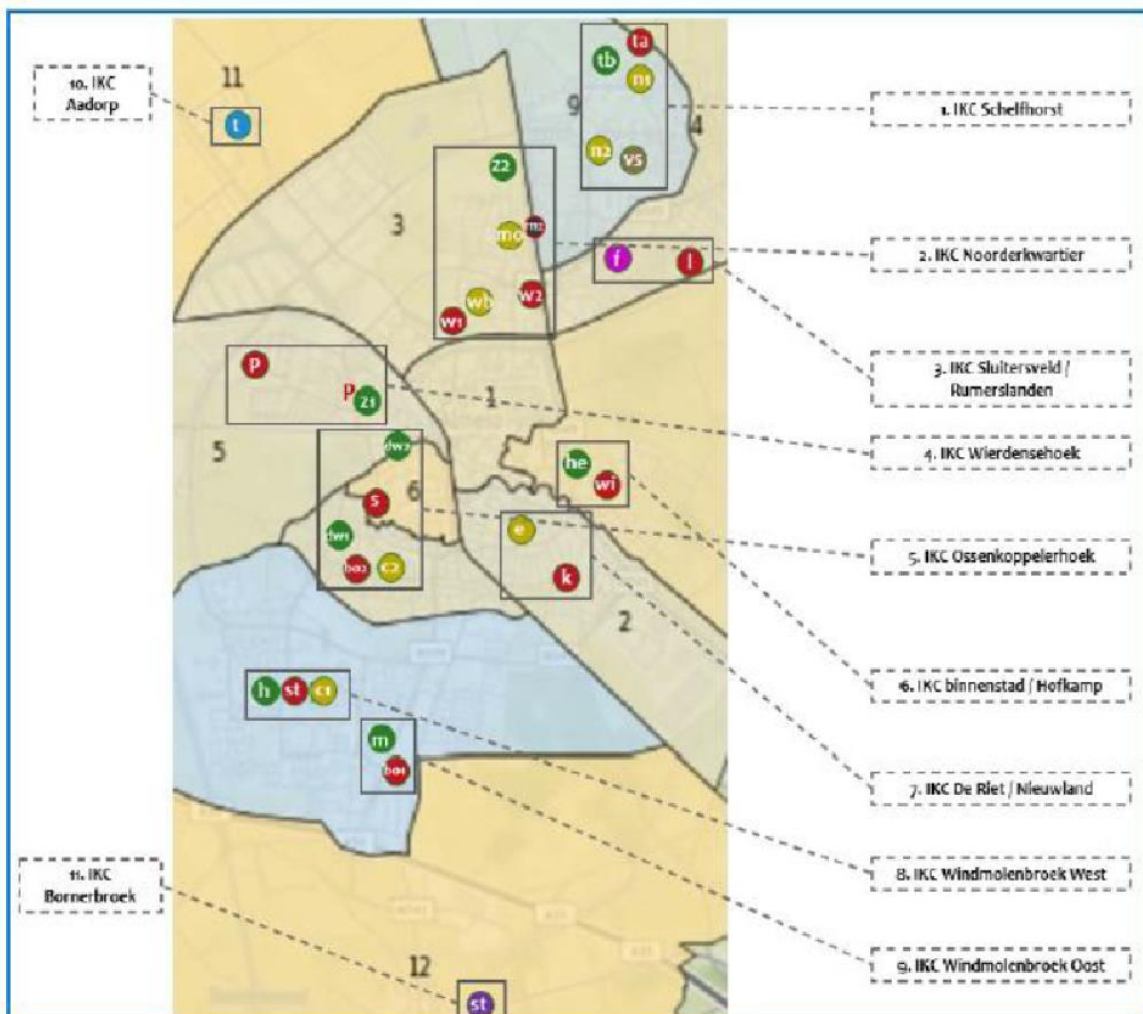
Afhankelijk van de kwaliteit, technische levensduur en ambities kan gekozen worden voor verschillende gebouwelijke aanpassingen. In schema levert dit het volgende beeld:

N.B. Calculatie nieuwbouw is gebaseerd op leerlingenaantal 2025.

Bij de verdere uitwerking zal per locatie nadere uitwerking gemaakt moeten worden, maar als eerste verkenning geeft dit een beeld van de financiële opgave waar gemeente en onderwijs voor staan.

Overzicht kostenerschikking	onderwijsgebouwen Almelo:				Bron:	Beslisboom	Verduurzaming scholen	
Windmolenbroek	Naam:	Nieuwbouw	Renovatie *)	Aardgas 5	Aardgas 15	Aardgas 25	All electric	Warmtenet 25
		HEVO 2021	HEVO 2021					
						hele gebouw		
Windmolenbroek West	De Stapvoorde	€ 2.988.700,00	€ 2.996.250	64.144	319.575	887.644	1.104.413	868.031
	De Huve (oud)	€ 3.188.900,00	€ 1.647.538	35.271	175.724	488.086	607.280	477.301
	De Huve (nieuw)		€ 1.308.762	39.541	85.137	397.887	492.579	389.984
	De Compaan 1 (Kolibri)	€ 2.143.447,00	€ 2.598.348	55.625	277.135	769.765	957.747	752.757
	Nieuwbouw De Stapvoorde,							
	De Compaan en de Huve (oud)	€ 7.257.705,00						
	Ruimte behoefte kinderopvang?							
IKC Windmolenbroek Oost	Bonkelaar 1 (Rotsduif)	€ 3.349.060,00	€ 3.471.504,00	112.637	242.818	1.133.418	1.403.160	1.109.015
	De Mare	€ 5.964.855,00	€ 3.668.600,00	88.946	443.144	1.230.866	1.531.452	1.203.670
Ossenkoppelerhoek	Naam:	Nieuwbouw	Renovatie *)	Aardgas 5	Aardgas 15	Aardgas 25	All electric	Warmtenet 25
	De Wierde 1+2	€ 2.745.600	€ 2.954.702	83.852	569.029	833.048	1.046.811	813.708
	De Step!	€ 2.082.467	€ 2.562.534	47.826	238.275	661.827	823.450	647.204
	Nieuwbouw De Wierde 1+2 en							
	De Step!	€ 4.165.005						
	Ruimte behoefte kinderopvang?							
	De Compaan 2 (Maardijk)	€ 2.067.222	€ 1.837.700	52.152	353.912	518.121	651.072	506.092
	Bonkelaar 2 (Jan Toorop)	€ 2.874.300	€ 1.828.112	51.880	352.066	515.418	647.676	503.451
	Nieuwbouw De Compaan 2							
	en De Bonkelaar 2	€ 4.266.405						
	Ruimte behoefte kinderopvang?							
Wierdensehoek	Naam:	Nieuwbouw	Renovatie *)	Aardgas 5	Aardgas 15	Aardgas 25	All electric	Warmtenet 25
	Het Palet (AZC)							
	De Zegge 1							
Schelfhorst	Naam:	Nieuwbouw	Renovatie *)	Aardgas 5	Aardgas 15	Aardgas 25	All electric	Warmtenet 25
	Noorderborch	€ 4.640.028,00	€ 1.997.976	48.441	241.343	670.349	834.052	655.537
	Noorderborch							
	Telgenborch	€ 3.566.420,00	€ 1.895.228	40.573	202.142	561.464	698.577	549.059
	Tandem	€ 3.028.740,00	€ 2.393.504	67.934	461.010	674.909	848.093	659.240
Noorderkwartier	Naam:	Nieuwbouw	Renovatie *)	Aardgas 5	Aardgas 15	Aardgas 25	All electric	Warmtenet 25
	De Zegge 2							
	De Weier 1 (hfd.loc.)	€ 3.956.754	€ 3.124.800	71.841	357.924	994.161	1.236.942	972.196
	De Weier 2 (Middenbouw)							
	De Wereldboom	€ 2.817.100	€ 3.657.822	103.806	704.439	1.031.286	1.295.917	1.007.343
	Nieuwbouw De Weier 1+2 en							
	De Wereldboom	€ 8.335.080						
	Ruimte behoefte kinderopvang?							
	Ruimte behoefte Het Mosaic SO?							
	Montessori	€ 2.533.960	€ 1.657.126	47.027	319.138	467.210	587.098	456.363
	Naam:	Nieuwbouw	Renovatie *)	Aardgas 5	Aardgas 15	Aardgas 25	All electric	Warmtenet 25
	De Windhoek	Uitbreiding nodig	€ 3.493.636	84.704	422.009	1.172.163	1.458.414	1.146.264
	De Heemde		€ 2.048.048	62.175	421.925	617.690	776.192	603.350
	Egbertus		€ 2.054.928	62.628	425.003	622.196	781.853	607.750
	De Kubus		€ 2.564.479	72.787	493.939	723.117	908.671	706.328
	Het Letterveld		€ 4.588.992	148.896	320.983	1.498.269	1.854.840	1.466.010
			*) = Renovatie m2s bestaand					

Bijlage 6: Kaartje gebieden kindcentra

Bijlage 7: Leerlingenprognoses

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Prognose																			
Voedingsgebied / scholen	Historie							2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036		
Scheffhorst																											
de Noorderborch 21CX	428	400	367	346	334	316	308	304	296	284	280	276	271	269	270	269	270	274	277	278	277	276	273	268	264		
de Tandem 13UI	235	229	233	215	201	198	196	194	188	181	178	176	172	171	172	171	172	174	176	177	177	176	173	171	168		
de Telgenborch 17QJ	265	270	257	251	253	245	230	227	221	212	209	206	202	201	201	201	20	205	207	207	207	206	204	200	197		
Totaal	928	899	857	812	788	759	734	725	705	677	667	658	645	641	643	641	462	653	660	662	661	658	650	639	629		
Sluiterseveld																											
de Griffel 21dQ (per 1-8-2017 Twijn)	84	95	85	71	70	67																					
de Twijn 13MS	131	136	137	143	166	163																					
Het Letterveld (Griffel en Twijn)							211	221	226	230	237	240	245	252	259	259	260	262	261	258	255	251	245	240	234		
Totaal	215	231	222	214	236	230	211	221	226	230	237	240	245	252	259	259	260	262	261	258	255	251	245	240	234		
Windrotenbroek																											
de Huve 17QY	200	196	200	177	183	175	188	178	176	166	169	173	178	187	195	206	210	215	211	201	188	175	162	149	137		
de Mare 21QG	584	578	567	544	527	484	461	436	432	408	413	424	437	458	478	504	515	527	518	494	462	430	398	366	337		
de Stapvoorde 15HV	276	269	239	223	209	206	198	187	186	175	177	182	188	197	206	217	221	226	223	212	198	185	171	157	145		
Totaal	1060	1043	1006	944	919	865	847	801	794	749	759	779	803	842	879	927	946	968	952	907	848	790	731	672	619		
Windmbr-Ossenkoppelerhoek																											
de Bankelaar hfdak	318	303	316	271	255	233	235	223	221	210	205	202	201	202	204	208	209	211	211	210	207	204	200	195	191		
de Bankelaar dslak	167	159	133	151	150	126	136	129	128	122	119	117	116	117	118	120	121	122	122	122	120	118	116	113	110		
de Campaan 21EI	490	441	405	373	326	291	260	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291	291		
Totaal	975	903	854	795	731	650	631	643	640	623	615	610	608	610	613	619	621	624	624	623	618	613	607	599	592		
Wierdersehoek																											
Raets 14VC (dicht per 1-8-2017)	137	118	88	81	80	60	60																				
Triangel hfdak (dicht per 1-8-2017)	94	88	82	84	64	58	58																				
de Zegge hfdak	116	123	133	143	156	184	225	234	237	239	237	240	241	240	241	244	245	242	239	237	236	234	232	231	229		
Totaal	347	329	303	308	300	302	343	334	337	339	337	340	341	340	341	344	345	342	339	337	336	334	332	331	329		
Noorderkwartier																											
de Weier 14XW	386	425	446	456	481	488	478	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488	488		
Triangel dslak	99	92	81	78	73	67																					
Radboud	131	127	127	124	126	100																					
de Wereldboom							218	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126	126		
de Zegge dslak	65	71	77	85	86	85	98	99	102	105	104	105	109	112	116	120	123	122	124	123	121	120	118	118	119		
Totaal	681	715	731	743	766	740	794	713	716	719	718	719	723	726	730	734	737	736	738	737	735	734	732	732	733		
Binnenstad de Riet Hofkamp																											
de Kubus 15Nd	269	275	271	268	285	275	267	264	258	251	236	225	217	210	205	201	200	200	207	214	221	228	237	245	253		
de Windhoek 14BB	497	541	564	562	583	588	580	574	561	545	512	488	471	457	446	437	435	435	450	465	479	496	514	532	550		
de Heemde 17MM	146	170	164	192	195	220	229	227	222	215	202	193	186	180	176	173	172	172	178	183	189	196	203	210	217		
Totaal	912	986	999	1022	1063	1083	1076	1065	1041	1011	950	906	874	847	827	811	807	807	835	862	889	920	954	987	1020		
de Riet Ossenkoppelerhoek																											
Egbertus	170	166	158	178	172	173	175	170	166	160	152	145	139	135	131	129	129	131	136	142	148	154	160	165	171		
Totaal	170	166	158	178	172	173	175	170	166	160	152	145	139	135	131	129	129	131	136	142	148	154	160	165	171		
Ossenkoppelerh Nieuwstraatkw																											
Step 15RZ (was de Beemd)	225	232	218	185	140	102	101	97	95	93	91	89	87	87	87	88	88	89	90	92	92	93	92	92	91		
de Wierde 17NB	198	195	197	191	202	195	178	170	168	164	160	156	154	154	154	155	155	157	159	161	163	163	163	162	161		
Totaal	423	427	415	376	342	297	279	267	263	257	251	245	241	241	241	243	243	246	249	253	255	256	255	254	252		
Aadorp																											
de Kel 07HJ	116	118	108	98	95																						
de Rank 12KM	72	64	58	56	54																						
de Tweeklank						142	130	119	117	111	112	110	107	112	110	114	116	118	121	122	123	123	122	120	118		
Totaal Aadorp	188	182	166	154	149	142	130	119	117	111	112	110	107	112	110	114	116	118	121	122	123	123	122	120	118		
Bornerbroek																											
St Stephanus 06RP	244	248	237	240	225	225	218	212	205	211	217	216	212	212	212	211	212	205	196	188	180	172	164	160	158		
Totaal	244	248	237	240	225	225	218	212	205	211	217	216	212	212	212	211	212	205	196	188	180	172	164	160	158		
gemeente Almelo																											
de Fakkel 21QF	152	154	155	159	150	158	154	151	150	146	142	140	138	138	137	137	136	136	137	138	139	139	140	140	139		
Montessori 07AI	175	163	164	163	141	139	125	123	121	119	116	114	112	112	111	111	110	110	111	112	113	113	113	113	113		
Vrije School 06ZK	203	192	193	195	190	190	193	189	187	183	178	176	173	173	172	171	170	170	172	173	174	174	175	175	175		
Totaal	530	509	512	517	481	487	472	463	458	448	436	430	423	423	420	419	416	416	420	423	426	426	428	428	427		
Totaal gemeente ALMELO	6673	6638	6460	6303	6172	5953	5910	5638	5668	5435	5351	5298	5261	5281	5306	5351	5344	5408	5431	5414	5374	5331	5280	5227	5182		

Bijlage 8: Overzicht samenwerking scholen met voorschoolse organisaties

Windmolenbroek	Naam:	Kinderopvang
Windmolenbroek West	De Stapvoorde	
	De Huve (oud)	Humankind
	De Huve (nieuw)	
	De Compaan 1 (Kolibri)	
	<i>Nieuwbouw De Stapvoorde,</i>	
	<i>De Compaan en de Huve (oud)</i>	
	<i>Ruimte behoefte kinderopvang?</i>	
IKC Windmolenbroek Oost	Bonkelaar 1 (Rotsduif)	
	De Mare	Humankind/Partou
Ossenkoppelerhoek	Naam:	
	De Wierde 1+2	Humankind
	De Step!	
	<i>Nieuwbouw De Wierde 1+2 en</i>	
	<i>De Step!</i>	
	<i>Ruimtebehoefte kinderopvang?</i>	
	De Compaan 2 (Maardijk)	St. Varietas
	Bonkelaar 2 (Jan Toorop)	
	<i>Nieuwbouw De Compaan 2</i>	
	<i>en De Bonkelaar 2</i>	
	<i>Ruimte behoefte kinderopvang?</i>	
Wierdensehoek	Naam:	
	Het Palet (AZC)	
	De Zegge 1	
Schelfhorst	Naam:	
	Noorderborch	St. Varietas
	Noorderborch	
	Telgenborch	Humankind - Tandem
	Tandem	
Noorderkwartier	Naam:	
	De Zegge 2	
	De Weier 1 (hfd.loc.)	
	De Weier 2 (Middenbouw)	
	De Wereldboom	Humankind
	<i>Nieuwbouw De Weier 1+2 en</i>	
	<i>De Wereldboom</i>	
	<i>Ruimte behoefte kinderopvang?</i>	
	<i>Ruimtebehoefte Het Mozaiek SO?</i>	
	Montessori	Humankind
	Naam:	
	De Windhoek	
	De Heemde	High Five, Muissie, Tante El
	Egbertus	Humankind
	De Kubus	
	Het Letterveld	

Bijlage 9: Gegevens schoolgebouwen mrt. 2021

Windmolenbroek	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO	<1975	1975-1992	1992-2015	>2015
		+/-	incl. vaste voet				
Windmolenbroek West	De Stapvoorde	1875	1045		1981		
	De Huve (oud)	1031	1115		1982		
	De Huve (nieuw)	819				2007	
	De Compaan 1 (Kolibri)	1626	703		1981		
	Nieuwbouw De Stapvoorde,						
	De Compaan en de Huve (oud)		2863 (3x vaste voet)				
	Ruimte behoefte kinderopvang?		?				
IKC Windmolenbroek Oost	Bonkelaar 1 (Rotsduif)	2333	1171			2005	
	De Mare	2600	2353		1986		
Ossenkoppelerhoek	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO	<1975	1975-1992	1992-2015	>2015
	De Wierde 1+2	840 +1009	960	1929 + 1961			
	De Step!	1398	683		1990		
	Nieuwbouw De Wierde 1+2 en						
	De Step!		1643 (2x vaste voet)				
	Ruimtebehoefte kinderopvang?						
	De Compaan 2 (Maardijk)	1150	678	1968			
	Bonkelaar 2 (Jan Toorop)	1144	1005	1968			
	Nieuwbouw De Compaan 2						
	en De Bonkelaar 2		1683 (2x vaste voet)				
	Ruimte behoefte kinderopvang?						
Wierdensehoek	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO	<1975	1975-1992	1992-2015	>2015
	Het Palet (AZC)	Huur					
	De Zegge 1	Huur	1375			2006	
Schelfhorst	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO	<1975	1975-1992	1992-2015	>2015
	Noorderborch	1416	1786		1975		
	Noorderborch	Uitbreiding 513					2021
	Telgenborch	1186	1247		1976		
	Tandem	1498	1059	1974			
Noorderkwartier	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO	<1975	1975-1992	1992-2015	>2015
	De Zegge 2	1288	675	1985			
	De Weier 1 (hfd.loc.)	2100	1523		1980		
	De Weier 2 (Middenbouw)	1.112 Huur	780	1970			
	De Wereldboom	2289	985	1971			
	Nieuwbouw De Weier 1+2 en						
	De Wereldboom		3288 (2x vaste voet)				
	Ruimte behoefte kinderopvang?						
	Ruimtebehoefte Het Mozaiek SO?						
	Montessori	1037	886	1967			
Overige scholen	Naam:	m2s bestaand	Behoeft BVO	<1975	1975-1992	1992-2015	>2015
	De Windhoek	2476	2821		1978		
	De Heemde	1371	1410	1956			
	Egbertus	1381	1232	1923			
	De Kubus	1605	1207	1962			
	Het Letterveld	251	3084			2003	

Bijlage 10-13: Beslisbomen Verduurzamingscholen

Thema	Ambitie	1975 - 1992				
		Aardgas				
		Aardgas 5 jaar	Aardgas 15 jaar	Aardgas 25 jaar	All electric 25 jaar	Warmtenet 25 jaar
		Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]			✓	✓	✓
	Naisoleren spouwmuren (gevel)					
	Gevel naisoleren Rc 4.5			✓	✓	✓
	Dak naisoleren Rc 6.0			✓	✓	✓
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn		✓	✓	✓	✓
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn		✓	✓	✓	✓
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)		✓	✓	✓	✓
Ventilatie**	Aanbrengen handbediende buitenzonwering		✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	-	€ 74.500	€ 350.000	€ 350.000	€ 350.000
	Energiezuinige ventilator (vervanging)	✓				
	Isoleren van ventilatiekanalen					
	Cascaderegeling ventilatoren					
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen	✓				
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]					
Verwarming & warm tapwater*	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)		✓	✓	✓	✓
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]		✓	✓	✓	✓
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]		✓	✓	✓	✓
	Investering per thema	€ 6.200	€ 59.800	€ 59.800	€ 59.800	€ 59.800
	Isolatie om leidingen en appendages	✓	✓	✓		
	Temperatuur regeling per ruimte	✓	✓	✓		
	Weersafhankelijke regeling	✓	✓	✓		
Verlichting	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar	✓	✓	✓		
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]			✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]				✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]				✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****					✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting					✓
	Investering per thema	€ 11.400	€ 11.400	€ 42.600	€ 159.600	€ 37.400
PV-panelen	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling	✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]	✓	✓			
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]		✓	✓	✓	✓
Overig	Investering per thema	€ 17.400	€ 17.400	€ 18.600	€ 18.600	€ 18.600
	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]	-	41	49	54	29
Investering per thema		€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 14.700	€ 7.900
Slimme meter		✓	✓	✓	✓	✓
Investering per thema		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)		€ 26,92	€ 134,15	€ 372,62	€ 463,62	€ 364,38
Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >		€ 34,21	€ 170,44	€ 473,41	€ 589,02	€ 462,95
Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >		€ 35.000	€ 174.400	€ 484.400	€ 602.700	€ 473.700

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar

** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.

*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat.

**** Prijs voor aanbrengen afleverd. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variabel door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom

Activiteiten Regeling - Frisse Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.

Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:

Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfot; - Nagalmtijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1 Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.

#2 Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloertemperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)

#3 De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spui ventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spui ventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.

• Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.

• Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).

• Spui ventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstand (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.

• De spui ventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmerd.

• Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4 De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechanische luchttoevoer is voorzien van warmterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele lucht volumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (L1A) is maximaal 33 dB.

• Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².

#5 Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².

• De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.

• De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6 Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².

• Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².

• De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7 De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.

• De warmte distributie heeft een rendement van minimaal 95%.

• De centrale warmte-opwekking wordt ten minste geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.

• De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.

		Bouwjaar	1992 - 2015				
		Huidige warmtebron Nieuwe warmtebron Terugverdientijd	Aardgas				
			Aardgas 5 jaar	Aardgas 15 jaar	Aardgas 25 jaar	All electric 25 jaar	Warmtenet 25 jaar
Thema	Ambitie		Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]				✓	✓	✓
	Naisoleren spouwmuren (gevel)				✓	✓	✓
	Gevel naisoleren Rc 4.5				✓	✓	✓
	Dak naisoleren Rc 6,0				✓	✓	✓
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn			✓	✓	✓	✓
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn			✓	✓	✓	✓
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)			✓	✓	✓	✓
Ventilatie**	Aanbrengen handbediende buitenzonwering			✓	✓	✓	✓
	Investering per thema		-	€ 44.500	€ 320.000	€ 320.000	€ 320.000
	Energiezuinige ventilator (vervanging)		✓	✓			
	Isoleren van ventilatiekanalen		✓	✓			
	Cascaderegeling ventilatoren		✓	✓			
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen		✓	✓			
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]		✓	✓			
Verwarming & warm tapwater*	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)			✓	✓	✓	✓
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]				✓	✓	✓
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]				✓	✓	✓
	Investering per thema		€ 23.400	€ 24.700	€ 105.300	€ 105.300	€ 105.300
	Isolatie om leidingen en appendages		✓	✓	✓		
	Temperatuur regeling per ruimte		✓	✓	✓		
	Weersafhankelijke regeling		✓	✓	✓		
Verlichting	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar		✓	✓	✓		
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]				✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]					✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]					✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****						✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting					✓	✓
	Investering per thema		€ 11.400	€ 11.400	€ 42.600	€ 159.600	€ 37.400
PV-panelen	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling		✓	✓	✓	✓	✓
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling		✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]		✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]		✓	✓	✓	✓	✓
Overig	Investering per thema		€ 14.600	€ 14.600	€ 15.800	€ 15.800	€ 15.800
	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]			41	49	54	29
	Investering per thema		-	€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 7.900
Overig	Slimme meter		✓	✓	✓	✓	✓
	Investering per thema		€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)	€ 38,00	€ 81,92	€ 382,38	€ 473,38	€ 374,15
		Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >	€ 48,28	€ 104,08	€ 485,82	€ 601,44	€ 475,36
		Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >	€ 49.400	€ 106.500	€ 497.100	€ 615.400	€ 486.400

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar.

** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.

*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat.

**** Prijs voor aanbrengen afleveret. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variabel door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron.

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom

Activiteiten Regeling - Frisse Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.

Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:

Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfort; - Nagalmtijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1. Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.

#2. Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloertemperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)

#3. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spui ventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spui ventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.

• Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.

• Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).

• Spui ventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstand (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.

• De spui ventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmerd.

• Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechanische luchttoevoer is voorzien van warmterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele lucht volumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (L1A) is maximaal 33 dB.

#5. • Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².

• Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².

• De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.

• De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6. • Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².

• Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².

• De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7. De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.

• De warmte distributie heeft een rendement van minimaal 95%.

• De centrale warmte-opwekking wordt ten minste geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.

• De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.

		Bouwjaar	2015 - Nu				
		Huidige warmtebron Nieuwe warmtebron Terugverdientijd	Aardgas				
			Aardgas 5 jaar	Aardgas 15 jaar	Aardgas 25 jaar	All electric 25 jaar	Warmtenet 25 jaar
Thema	Ambitie		Wettelijk	FS - C	FS - B Hybride	FS - B All electric obv WKO	FS - B Warmtenet (LT)
Thermische schil	Vloer isoleren Rc 3.5 [FS#2]						
	Naisoleren spouwmuren (gevel)						
	Gevel naisoleren Rc 4.5						
	Dak naisoleren Rc 6.0						
	Vervangen enkele beglazing in bestaand kozijn						
	Vervangen dubbele beglazing in bestaand kozijn						
	Verbeteren kierdichting (vloer, gevel en dak)						
Ventilatie**	Aanbrengen handbediende buitenzonwering						
	Investering per thema		-	-	-	-	-
	Energiezuinige ventilator (vervanging)						
	Isoleren van ventilatiekanalen						
	Cascaderegeling ventilatoren						
	Tijdschakelaar met weekendschakeling aanbrengen						
	Aanbrengen WTW (middels twin-coil) bij aanwezig mechanisch balanssysteem [FS#3]						
Verwarming & warm tapwater*	Automatische zomernachtventilatie (koelen van pand met buitenlucht)						
	Mechanische decentrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]						
	Mechanische centrale CO2 gestuurde ventilatie (nieuw) [FS#4]						
	Investering per thema		-	-	-	-	-
	Isolatie om leidingen en appendages						
	Temperatuur regeling per ruimte						
	Weersafhankelijke regeling						
Verlichting	Optimaliserende regeling op tijdschakelaar						
	Hybride CV - Lucht warmtepomp met bestaande HR107 als backup [FS#7]				✓		
	Grondgebonden warmtepomp icm WKO [FS#7]					✓	
	Laag temperatuur afgifte systeem [FS#7]					✓	✓
	Aansluiten op bestaand of nieuw warmtenet (aanvoertemperatuur 45 graden of meer) [FS#7] ****					✓	✓
	Verwijderen bestaande gas aansluiting					✓	✓
	Investering per thema		-	-	€ 31.200	€ 159.600	€ 37.400
PV-panelen	Handschakelaars uitbreiden met veegschakeling						
	Handschakelaars in verblijfsruimtes vervangen door aanwezigheidsdetectie met daglichtschakeling		✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#5]		✓	✓	✓	✓	✓
	Spaarzame verlichting (led, TL5) [FS#6]						
Overig	Investering per thema		-	-	-	-	-
	PV-panelen; stuks afhankelijk van pakket [FS#1]			41	49	54	29
		Investering per thema	-	€ 11.300	€ 13.400	€ 14.700	€ 7.900
		Slimme meter					
		Investering per thema	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
		Investeringskosten per m² bvo (exclusief btw)	-	€ 8,69	€ 34,31	€ 134,08	€ 34,85
		Investeringskosten per m² bvo (inclusief 5% advieskosten en 21% btw) >	-	€ 11,04	€ 43,59	€ 170,34	€ 44,27
		Totale kosten (obv PO school van 1.300 m² bvo exclusief btw) >	-	€ 11.300	€ 44.600	€ 174.300	€ 45.300

* Uitgangspunt is dat alle scholen in huidige situatie minimaal voorzien zijn van een HR107 of vergelijkbaar

** Zonder balansventilatie is het in de praktijk, zeker in de winter, zeer moeilijk om luchtkwaliteit klasse C (max 1200 ppm) te halen. Ook met balansventilatie hangt de beoogde luchtkwaliteit sterk af van een goed systeem en van goed gebruik, beheer en onderhoud.

*** In licht groen zijn maatregelen aangegeven welke een terugverdientijd hebben die langer is dan benoemde periode maar welke wel geadviseerd worden om uit te voeren. Maatregelen richten zich veelal op verbetering van het binnenklimaat

**** Prijs voor aanbrengen afleverst. Exclusief aansluitkosten om op het net aangesloten te kunnen worden; deze zijn variabel door omgevingsfactoren zoals reeds aanwezig warmtenet en afstand tot de bron

Maatregelen die inbegrepen zijn in de beslisboom

Activiteiten Regeling - Frisse Scholen C-B - Enkele overige maatregelen.

Maatregelen die niet inbegrepen zijn in de beslisboom:

Liftinstallaties; - Gymzalen; - Geometrie van het gebouw; - alleen het thermisch discomfort; - Nagaltijd - het buiten terrein bevinden van de school.

#1. Minimaal 10% van de totale energieconsumptie van het gebouw is afkomstig van duurzame bronnen.

#2. Daar waar kinderen op de vloer zitten is de vloer temperatuur minimaal 22°C. (Plaatsen van isolatie matten op de vloeren van klassen 20% Ag m²)

#3. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 1.200 ppm. Er zijn spui ventilatievoorzieningen aanwezig overeenkomstig de eisen onder Luchtkwaliteit. De capaciteit van de spui ventilatievoorzieningen is minimaal 6 dm³/s per m² vloeroppervlak.

• Leslokalen hebben ten minste 4 te openen ramen.

• Van het oppervlak van de te openen delen is minimaal 30% aanwezig bovenin het raamvlak (> 1,8 m) en minimaal 30% onderin het raamoppervlak (<1,8 m).

• Spui ventilatievoorzieningen (te openen ramen) zijn licht bedienbaar staand vanaf de vloer en hebben meerdere fixeerstand (incl. kierstand) of zijn traploos instelbaar.

• De spui ventilatievoorzieningen zijn tegelijkertijd met de buitenzonwering te gebruiken. De luchtstroom wordt niet door bijv. screens belemmerd.

• Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties is maximaal 35 dB.

#4. De CO2-concentratie in leslokalen (in de ademzone) is tijdens gebruikstijd maximaal 950 ppm. Een ventilatiesysteem met mechanische luchttoevoer is voorzien van warmterugwinning met een minimaal rendement van 75%. Het ventilatiesysteem heeft een variabele lucht volumestroom, geregeld op basis van de CO2-concentratie in de ruimte. Het geluidniveau in de leslokalen t.g.v. installaties (L1A) is maximaal 33 dB.

#5. • Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 12 W/m².

• Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 6 W/m².

• De verlichting in verblijfsruimten kan per ruimte worden geschakeld, met een gescheiden gang- en raamzone.

• De verlichting in toiletten en bergingen is geschakeld met behulp van aanwezigheidsdetectie.

#6. • Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in verblijfsruimten bedraagt maximaal 9 W/m².

• Het geïnstalleerd vermogen van de verlichting in overige ruimten bedraagt maximaal 4,5 W/m².

• De verlichting in verblijfsruimten is geschakeld door middel van aanwezigheidsdetectie, welke kan worden overruled door de gebruiker.

#7. De warmteopwekking heeft een rendement van minimaal 95%.

• De warmtedistributie heeft een rendement van minimaal 95%

• De centrale warmte-opwekking wordt ten minste, geregeld op basis van kloktijden, inclusief een weekend- en vakantieprogramma.

• De verwarming kan per ruimte worden (na)geregeld.